

Бу учаастакка куоластаанын туһунан репортажы
2-с стр. көр.

11

4 АҚЫРДАР кыстык
ыйдарыгар оро-
нуонга ыгырыы таһаар-
лыттар.

—Ок-сиз, бу үлүгэр-
дээх кырыымчык оттоох
дылга туохтарыгар эр-
нэн. Дьэ баламат дьон
эбиттэр.

Итиниз мaрын-
ныыр көзөтүүлөр Эри-
ти Эристин аатынан
Говхов Чакырдаабы өүдө-
лелистын коллектива
«Кыстынка—өлгөм үүтү,
эмис эти!» диген ыгы-
рылары хаһыакка та-
гатабын утаа сир ах-
сын ичмелдөлөр. Кыр-

дын да, отделение суоһу аһылтыһан хаачыллыгынан атыттартан ордуга суоҕа. Үлэтинэн-хамнаһынан да уһулуччулар ахсаанарыгар киирбэт этэ. Итинник балаһыаньада олорон оройуону бүтүүнүн үлэһэ көзүлүүр хорсун санаа туохка тирээдирэн үөскээбита буолуой?

Чагырга общественная сүөлү кыстыгын тэрээни-
из нөһилиэк мунһабыт-
тан садаламмыта, Олох
тоохтор забэх кэпсэтин-
ни, быһаарытыны эрайба-
тэктэрэ. Хата ыгырымыга
ыйыллыбыт кирбиинлэри
хайдах үлэлээн ылар ту-
һуан саһааларын эһит-
тэрэ, сүбэлэрин холбоо-
буттара. Отделение уу-
ралайыщайа Г. Г. Кузь-
мин, сельсовет исполко-
мун председателэ М. П.
Филиппов эдэрдэри-кыр-
дыбаастары биирдинлээн
сирэй көрсөн кэпсэппит-
тэрэ, чочту соруктары ту-
руорбуттара. Инньэ гы-
нан ыгырымы хас биирди-
тыла үлэһиттэри кытта
сөһгөһүллүбүтэ, кинилэр
бигэ тылларыгар оловур-
бута. Ити кэпсэтинлэр
хардарыта итэҕэйси-
тиһиһи үөскэппиттэрэ.

Т. Г. Гулueva сэлбэйдис сийдээх оёо садым кол лектива «Маарыкчаан-1» ферма ыанньыксыттар сийдээлээ биридэ солби ыан сыйныатарга эти киһлэрбэнтэ. Оёо сөөдү үлэһиттэрэ чэппэр ахсы түөртүү-биэстии буолат фермада киһрэллэр. Ити күн ыанньыксыттар сыйныаналлар. Биирдии ыанньыксыт мйга икки күн өрөбүллээх үлэкир. Омо шиттэххэ кыра курду эрэрэ, туһааннаах дьону гар төһөлөөх үөрүүлээ буолуой! Ити нэһилиэгэ дьомо эн үлэһэр, тус ба яһэр ытыктабыллары уонна болдромолорун ба нэһэ эбээт. Оттон кийлэрин өрөбүл дьэһээлээ тэртэ төһө кууттүүлээбан нундутун туһунан эт да барыллыбат. «Дьүүдүү» уонна «Самыйа

Москва уобалаһыга
Одников оройуонугар Го-
лицыно дээн бөлүөлүк
СССР Суруйааччылары
союзун литературнай фон-
дун айар дьэтигэр сы-
һанаан, үлөлөөн кэллим.
Бу — аан дойду араас ма-
на олордуллубут ураты,
дьинти айылдалаах бөлү-
лүк. Аата эрэ бөлүөлүк
Устата-туората биллэ-
бэйтэ биир туспа көр-
көстүлүлүк куорат.

Бу айлар диндә 34 су
руйлааччы сыннаншыбыт
Башкирия аатырбыт су
руйлааччыта, Социалисти
ческий Улз Героя Мус
тай Карим уола баар. Ки
ни аэатын айымныгын
нууччалыы тылбаастыг.
Ово эрдэбиттөн нуучча
лы интиллэбит литер
турнай үөрэхтээх киһи
эбит. Калмык суруйлаач
чыта Вадмаев Алексей

Фермаларыгар бири
солбууларын бири-
ты туруорбуттар. Ити
фермалар бири-
тара ийи тууртуу күн
сыйынаалар. Улзи
итиник дьаһаныны со-
рох сорохтоох салаа-
чылар үүт амыгар ох-
суон сөп дьэччилэр. Ча-
мырдар опыттара керде-
рүһүн, ыам түспөт. Ол
онугар бири-
тыһаанылары абиллэр.
Коллектив ийигэр харда-
рыта ийирэх сыйыан
олохсулар.

Хорсун
санаа
тирэгэ

Кыстык ыйдарыгар от-
делениелар ахсын кормо-
цехтар онуларын бул-
бакка эрийдэбиттара.
Итинник кыһалда Чаныр
отделениетын эмиз арыл-
лаабатада. Кормоцехха
эвено салайааччытынан
орто акай уорэхтэх К. П.
Данилов аһабыттара.
Үс кийилээх дьуоус кол-
лектив кормоцех бастакы
бородуусууһатын биэриэр
диэри үгүстүк кыйтарыы
хомолтоһун билбитэ. Баста-
ан таһыллыта табыл-
тыбанка сыраласпыттара.
Онтон мотуордара умай-
быта, онтон смеситель
салбахтара тостубуттара.
онтон... Илиннэ ыһык-
тыбанка элбэх моһоллору
туоруурга туһугар эмиз
эр санаа эрийилээ. Н. П.
Софронов, К. И. Марков,
Г. Г. Протасов, П. П. Со-
фронов албахтэ эрийбэл
ахсынныттан эбии аһы-
лыгы оҕорууну салайа-
быттара. Күннэтэ 12 то-
но илгэмтэлээх аһылыты-
нан ыаннык фермала-
рын хааччыйбыттара.
Ити кырата суох эбиһска.
Дулба кыратар ИРТ ар-
регат тонгоо аамыа үлэ-
лээбэтэ биллэнэ. Ол иһин
калар кыстыкка хаһа-
нылар дулба барыта
кыратыллан уурулдуу.
Санаа тутуулар 100 мие-
тэлээх хотон ортотунан
ас табытааччы сылдыҥа-
да. Кормоцехха ниллэ-
риллэр эбии аһылым тө-
һөнөн тутуулар гына оҕо-
лудуу. Ити барыта бэйэ
заһаарбыт алдастарын
коммунист бэйэ сыһына-
рыттан төрөтүн буолар.
Кыстык салайыныты-
гар сүөгүтэ 120 тонна
сигилэс синтналибитэ.
Итинтэн кыһын уонна
сааһа сыһыны сиппэтэн

лөр. Атын сирдэртэн
тнэлэн хилихтээвэ
амалтарбата. Нөлөр хыс-
тынаа итинни балаһын-
на үескэбэтин наадаты-
тар совхозка биэр сэргэ
ишинжэн сиилэсчиттар
биргээдалара тэрилинж

Отделение сүсүбүтүзү-
риттон бастакынан кыстык
кирбиздерин ызыбытарын
тугунап «Аргыс» ферма
борооску көрөөчүлөрү
иштин шарттар. Кинилер
281 борооскуну хас
бирдинилерин 86 кг төлө-
түтүлөр. Ферма коллек-
тивин чакырлар күтүтөт-
рө А. Т. Савин салайар.
Эдер үлөбиттер кинилер
кирилдеринин борооску
көрөөчүлөр омыттарын
кирилдер тууналлар.

Санга сагаллаабынхартан биридэстэрнэн хонтуруулдуур дээрү тарийнн буолар. М. Т. Старостина салалтатынан 60 тингэхэни үс үлэит көрдүлөр. Хонтуруолдуур ыамнарын, маддтын нэтээн көрүүнэн тингэхэлэр кыахтарын, үтү бөөрөр дьобурдарын үөрэттилэр. 80-тан бирик тингэхэ брактанна. Атыттар ыамнык ынах буоланнар мөччирэг күүдэр үтүгүллөр.

Отделениена кыргыз деловой тахсымта — 66,8 бырынан. Ити былырынынга тууананнаах кэжизбиге тээрер 6,8 бырынанан урдук. Баччагыга дигери Чакырга — искусственин сизмалезини кинир илик эте. Ветеринарий уэрэхтэх, опыттаах манымксыты И. К. Адамованы өсеменирттар курстарыгар бытан уэрэттербиттер. Ирича бу кунүргэ малды Хайлахсыт отделениегыгар практикалаана сылдыар. Аны кунүнгуттан сана багылаабыт иретини дойдуттар Чакырга уэлинеге. Манча даятан этетэххэ, отделение сүесүһүртан олохтоох ыччаттарган сүүмэрдигир, туора сирдэртэн уэһиттэри көрдөөн үһүһэ тарилталэри аймаабат.

Отделение коллектива
бнэрбит бигэ тылын эрэл-
зэхтэн голордо. Улуу Ок-
тябрь 70 сүлүн көрсөр
юбилейдаах салга үктэ-
нэрэр ныстыкка чакырдар
ыгырыгы таһааран үлэлэ-
биттэр ураты суолталаах.
Итинэн кинилэр аҕа к-
дүөнэлэр нэрисэстэригэр
бэриннидэхтэригэр өссө төс-
дүл көрдөрүлүр.

Кыстын түмүтүнө, Улз салдайар, Ичкин турар соруктар эсө бочтумнахтар. Отделение ылбыт кирбиллэрин эсө чигэттирет эрэнэбит. Вийиги эрэлбит—Чакыр үлэбит дьонугар.

С. ЯКОВЛЕВ.

Саамал кымыс мыйра-
ныыр дьоммутун ыгыра-
бигиһи түрүт үгэспит. Со-
сылларыгар хардарыта,
саага ис хоһоонноһор. И-
ардыларыгар довордохуу.
Оройуон совхозтарын ыһа-
рионгир рабочайдарын пи-
күүтүүлэх күндү ыалдьы-
тулар. Үлэһит дьон үлэ-
ирэ-хорө кэпсэтиһир, сү-
бэх саага доворторунан.

руотун а
ырыаны,
лар.

Снимон
хоз ылды
Нерингр
Кымыл З
Братусь (1
предсете
вастьянов
тору кыт

К. Карл Маркс аатынан советтара «Якутголь» холбохуудыг уучастагыны слесара, Улаамата орден кавалера В. В. (унатан үүс) уонна профкомтун солбууааччы В. А. Сеунатан бастаны олуктоох кэспэтидэр.

Ожсуһуу уҗарыйбатын туһугар

Октябрь юбилея туга-
наан инарнын сибээстэн
өссө эрдэстэн кэмин, бол-
шенизм политический нуус-
быһытынан үскээн тах-
сыбыт, ыарахан охсуһууга
бастагы хардыыларын
онорбут кэмин, санаан кэ-
лэринг, Билиги Чуралчы-
быт оччототуун тугунап
өйдөбүл В. И. Ленин ую-
на Н. К. Крупская ыкса
двордору, төлөнөөх ре-
волюционер Николай Ле-
онидович Мещеряков аатын
ытыары ситизинэх.

РСДРП Москвагазы
комитетын дыйлалтыгар
суутууһун Николай Ле-
онидович көргөһүннүн Анна
Ивановна Чекурналын
1904 сыл кулун тутар 31
күнүгөр сыйлыада көп-
лөрүн Якутскай баар-
сууда үс нэдиэлэтэри
буолбут Романовка сөб-
лөһүннүлөөк бырааччыны ту-
ла айдаанынан көрсүбүт.
Ыйаахтаагы былаачыны

рaчнacтaаhыны cорунуу
лaахтыг утaрaллaрa, o
мүлчүрүйбэт ыар cодул
лaнaан ийн эппиэтинэй
бэйэлэриттэн уcтуммутa
рa

Мещеряковтары кыга
ры биір этабынан кэлбін
тер бари кэрнэтэ тут
аналлаха сайыбыланын
ға илти баттаан «романс
педтарға» холбоспуттар.
Од эрэзри Польша социал
демократическай партия
тын төрүттэзчилэртэ
биірдэстэри Станисла
в Трусевич-Залевский рево
люционный нууһу сымла
на сүтэрер сааммат диз
түтүмүндө. Оттон Нин
дай Леонидович нарыла
чы марапаттан көрөн ба
ран быһаарышкар үгөстөр.
Онуоха бирикэме биэрб
тэхтэри. тута Чуралчы
улаабытага.

Манна ким эрэ тамма
латан кэбиспитиини түбө
һиэх ыһыллыбыт ымыһа

дaргa yоннa бaлaдaтaргa дaвaлaхтeрi кытaрмa дyкaнaхтaн бeрт кыпaлдaлaхтeрi элбeх cымылaнaйдaр oлoрoлдop. Meцepиaкoнaт бнip тaбaapыcтaрынып **«aтaккылap»** кoрoрyллeн тyтyлyбyт нyччaлып дeкaлapиrтep тyбacпиттepo эрoзop, cин бнip мyгc тyнyктyзoр, кoмyлyк oнoхтoгo, мyнyнaн cыбaнaр. Ийтa 19 cолкyбaй лoсoбнeлapa тyoхa дa тийибoт этэ, yлaлeэн эбн килapиннoхтepинэ тaбыллaрa

Ол эрэһэ Николай Леонидович тута революционной үлэһэ ылсыбытынан барыта. Эссэ аасыт үйэ 80-с сылларыгар каракозец Николай Шагановынан тэриллит, кэлин политсылыйдарынан баһытталыбыт революционной библиотечканы үлэһитини бэйэтин илинитгэр ылбыта. Солун революционной литература кэмнэһэ угултан бэрт сурутук кэлэр эбит этэ. Ону туһанан Сибиртэн, Росснаттан, бэл кырымса таһыттан тиниэ кэлэр «романовесттары» кытары биэр санааланымы биллэр телеграммалары, сайабыллыанналары сибидиэ билсбитэ. Якутскайдааы сибидилинэлэх быраһаас бирчиннэлэрин ыстыгытан чымпыт а а н төрөппитэ сыһаада охсууу наадатын биэгитик итэ-кэбитэ.

Сынгалдайдартан сорох-
торо революционный охсу-
луу уолсай суурүгэр маас-
са күүрээлэнтин ухханы-
(Бүтүүтэ 4-с стр. көр.).

○ Литературалар дотордохуулара — норуоттар дотордохуулара ○

СУРУЙААЧЧЫЛАР АЙАР ДЫИЭЛЭРИГЭР

рийская АССР суруйлаачыта Василий Степанович Стодаров (Юксер) баар. 1987 сылга кини үс романа тахсар буолбут. Удахан талааннаах дьонор аты мурдук хоньхо-тоохтук үлэнииллэрин иһин сөбөр. Балчын төрдүс романын суруйар эбит. Аадырыһын биэрдэ, Марийская АССР-га кинигэс ыалдьытыырына ыгырда.

Уопһаарылар бары
Москва сурууһааччылары
сынһанһылар,
Олохтоохтор эталлары-
ны, Москвага билиһи
2200 сурууһааччы баар
эбит. Бу Голицыноһаары
айаар дһһһһ сһһһһ дһһһ-
лоох киһи тһһһһ дһһһһ.

түөртүү сыт туруорсан-
туруорсан калаллар обит.
Нырдым, аһа-чөлө, усу-
лубуһуната ханым да ну-
рортааһар ордук.

Биридэ Москва суруу-
лааччыта В. Бердичская
диэн эмээхсин «э: саах
сиригтэн сылдыабын дуо?»
диэн мыйытта уолна Эри-
лик Эрстиин аатынан
соххоэ саалатата ыппыт
Вочуотунан грамотатын
сүр китэлээхтик сы-
сым курдук тута сылды-
рын көрдөрөн соһутта.
Кини Эрилик Эрстиин
музейыгар кинигэлэрин
мыппыт. Бу эмээхэ ордук
долгутуулаах түгөн буо-
лса. Кырдыын да, үтүгөй-
дин суруллубут грамота
эбит. Эмээхсин үөрүүн
эббит. Эмээхсин Эрстиин

затынан совхоз салалта-
тыгар барга махтаалын,
баһыбатын ымытар уоту-
на Улуу Октябрь 70 сы-
лынан үлөдө ситилинин,
чолуу-сорууну бабарар.
Иырдыаас сурубааччы
билигин да айар үлөнүн
күүскэ дьарыктанар, су-
руулар эбит. Эссэ күүскэ
үдэлэрин оһонньоро па-
раллчтаан, эму бостууктуу-
руттан ордубат. Ол эрэ-
ри быыс-арыт булан айар
үлөнүн утумнаахтык дьа-
рыктанатын киһи сөкөр.

Москвада Дьуон Дьа
нылы уолуттан түһэрбэт
аатырда! Предельнико
тыгар сыннаа, суруйа
сытар саха биир талаан
наах суруйааччыта Нико
лай Алексеевич Габиншев
мүтөх икки асыл кала

сырыгта. Нини элбэх су
бэйн-аманы биеэритгэ
мин олус улахан махтал
лаахын. Өсөө мин икк
кнингэйн подстрочин
тылбаахын огорон Мос
ква иккн издательствот
гар туттарда. Өскөтө ба
чээтнээр нуннээх буол
лабына, миехэ улахан
хардын, нуучча аадаач
чыларын түһүлгөтнээр
тахсы саамай улахан
дөөл диим этэ. Мин суру
йааччылар аһар дииэлэ
рингэр «Көмүскэ уутан
романын тыгааһыннаа
кэмэрин бүтүрдүн. Со
рох өттө табытынна ди
санаатын. Ол эрэри
ккн иһингэр романын
хардылаабыт баары бил
либэт. Суруйдаа аайы өс
сө тэһинэн улаан баар

Москва ученайа уонна сурулааччыта, минитин кытта биһигэ сыныһаммыт оворонньор Феликс Юрьевич Зигель саҥа тахсыбыт научнай кинигэтин бэлэх ыппыт. Бу — ытыктабыл, үчүгүйдүн санааһын бэлэтэ. Урдук культуралаах улахан дьоһун хор омончар.

Алексей БРОДНИКОВ.
ССРС Суруйааччыла-
рын союгуун члэнэ.

Охсунуу узарыйбатын туһугар

(Бүтүүтэ, Иинин 3-с
стр. нөр.)
ган олоорон кириэн хавд-
быт, бочуундах револю-
ционнай хамсаалыгтаа сь-
лыана суох дьон этнээр.
Революционнай кууркэин
уххана суогулар, сьлыана
услуубулатыгар тыһы-
наах буолар эрэ иһин мөх-
сөөччүлэргэ, көмүрү обы-
вателлэргэ кубулуйуохта-
рын сөптөөхө. Николай
Леонидович революция
ветераннара кирилэри ре-
волюционнай событиела-
рынан илтириһиргэти, те-
оретическай уонна так-
тическай болууруостары
эйдотей дьынгнээх револю-
ционердарга кубулуйар
истээхтэрин өссө эрдэт-
тэн ойдуурэ.

«В. И. Ленин туһунан
ахтыылартан» дьээн ыста-
тыытыгар кини кэниик
суруйбута: «Оччолорго по-
литическай сьылынайдар
олус элбэхтэрин быһыы-
тынан билиги итинник про-
паганданы курууохтарга
тээнитэри таһынан револю-
ционнай сурунаал таһа-
арга быһаарыммыпыт».

Ити «Вестник сьылки»
сурунаал бастаан нүмэрэ
1904 сыл от ыйыгар 18
страницалаах гектографи-
роованнай тэтэрээтинэн
тахсыбыта. Николай Ле-
онидович адыс кыра гли-
церининэн элбэх өттиска-
ны баччэтиир гектографы
оңорбута. Глицерини саха
врач П. Н. Сокольников-
тан эбэтэр сьылынай
фельдшер Ф. Бартевье-
тан ыдаллара. Барытын
бэлэмнээн баран түүннээх
күн баччэтиэтэ Якутскай-
га ытыан Саха сирин үр-
дүнэн тарбаттараллара. Бу
нүмэргэ Иркутскайтан
Саха сиригэр ити ый 17
күһүгэр ытытыллыбыт
сьылынайдарга конвой-
дааччылар кысыллы сьы-
лыаннаспыстары, офицер
Сикорский сидьиник бы-
һыыламытын туһунан,
Халыма политссьылынайда-
га «романовцтарга» хол-
бослуттары туһунан, о.
д. а. иһитиннэриллибитэ.

Атырдаах ыйыгар 52
страницалаах баччэтэм-
мэ Оркуола реформата үө-
рэнээччилэри айылҕаны
талтыырга, харыстыырга
интинин биэр бочуумнаах
соруу быһыытынан ту-
руорбута. Ону олоххо кил-
лэрингэ экологическай ыл-
лыктары тарҕиын улахан
тирээһин буолуон сөп.
Экологическай ыллык
дизэ туһуй?

Ити айылҕа кабинетта-
ра буолаллар. Ыллык ус-
тата 4—10 км буолуон
сөп, өнөө 5-8 кылааһы
оңорор табыгастаах. Кини
маршрутун оңорууга ма-
ныктары учуоттуур маа-
даах: ыллык сөххө произ-
водственной объекттан
(ферматтан, тарҕатан, о. д.
а.) сааланара ордук. Он-
но тирээһин оролорго
сөххө, отделение үлэтин-
хамнаһын сырдаталлаах
сөп. Айылҕа кылааһа
алааска оңоруллар ор-
дук. Үөрэнээччилэр алаас
ландшаптын үөртөн бай-
дарын билгилэрин хаҕа-
һахтара. Биология кы-
лааһа хатын, чаранга
оңоруллар табыгастаах.
Манна араас эмтээх өт-
төр көбүрөөдү адалан үүн-
үрээххэ, ону үөрэххэ туһа-

мит иккис нүмэр инфор-
мационнай, революцион-
най хамсаалын хроника-
га, сьылка олоҕо дьээн
отделлардаах. Манна
сьылкада охсунуу диэки
буолааччылар даҕаны,
ону утарааччылар даҕаны
суруктара баччэтэммит-
тэрэ.

Ол эрэри сьылкада
охсунуу утарааччылар
сурунаал уопсай тону
сөбүлэбэтэхтэрэ. Ити ый-
га эмээ Чурапчыга Сте-
фан Трусевич уонна Сер-
гей Константинов салал-
таларынан «Летучий ак-
то» дьээн гектографиро-
ованнай сурунаалы та-
һаарыттарэ. Кинилэр
«Табаарыстарга» дьээн
ыстатыйаларыгар адми-
нистративнай быһаастары
кытары сьибээстэһин нуор-
маларын, администрация
олус наһаа дүүдүмнээтэ-
һинэ охсунуу формала-
рын, онуоха Сибирь сьы-
лынайдарын түмүү тэ-
рээһинин, табаарыстарга
көмөлөһүүнү чуолкай-
дыырга ытырыттарэ.

Ити сыл атырдаах
ыйын 11 күнүгэр бүрүс-
түөл нобилианньыга тэ-
рөөһүнүнэн ыраахтаары
манифеста тахсыбыта,
«үчүгэйдик тутта сьыл-
дыбыт» сьылынайдар
сьылкаларын болдьоҕо
үс тыһымыт бирикээн сар-
быллыахтаага. Ити эсэр-
дэри уонна социал-демо-
краттары бүтэһиктээхтик
ардарытын таһынан, ки-
рилэр францияларын
ылтыта араартаабыта, ре-
дакциялар көрүүдэрнэр
хайдыһы улааппыта.

«Вестник сьылки» сьы-
лынайдар Амматаады
уонна Чурапчытаады ко-
лонияларын бырачыаста-
рын бастаабыта-көсөөбү-
тэ. «Билиги көрөрбүтү-
гэр самодержавнай пра-
вительство нуорут ай-
ласпат өсөөбүтүн амын-
та кубулуйбата, кини
мөлдү онук уонна он-
ук буола туруога. Онон
инин билигин ханым
да эйэлэһини нүүпэтин,

ныахха сөп. Кыһыл кири-
тэ муунуун оңорор нө-
дүүһү эрэ аҕалыада.
Араас сэлтэрээктэри, о. д.
а. олордон кири сад үөс-
кэтиэххэ сөп. Төрдүс кы-
лаас уу ытытыгар буол-
уон сөп. Кини үөнүк-кө-
бүүүрүн, үөскээбит бири-
чиниктин, дьонто, ымыл-
га-сүөлгэ туһатын туһу-
нан тыһынаах матыры-
ялаага олоҕуран көсиртэ-
кыах үөсүүр. Онтон үөн-
көбүүр коллекциятын оңо-
руоха сөп. Манна олорон
үөрэнээччилэр нууччалыы,
сахалыы тылларынан нэл-
сөөһүнэ, хоһооннору су-
руйуулара кинилэргэ эл-
бэх үтүө хаачыстыбаны
итэриһээ. Химия, физика,
математика, уруонтары
практическай үлэлэрин то-
лорууга кыагы биэриһээ.
Бөһө кылаас кинэ нэл-
лэми холуһа эбэтэр бурдук-
таах баһына атыгар буо-
лара ордук. Манна оҕолор
итиннэ талоруулар үлэлэ-
ри кытта нэтиник билс-

ныаһыаны нүүпэтин»,
— дьээн суруйбута Н. Л.
Менделеев. Кини поли-
ция департамена сьыл-
катын болдьоҕун сарбы-
ларга быһаарытытын «си-
дьиник элэч оҕоһуу»
дизэ ааттаан аҕааста-
мыта. Бу аҕаастыһы,
сьыты мөһкүөрдэр нө-
мүрүгэр «Вестник сьыл-
ки» байэтин революцион-
най, партийнай ситинни-
хотуутун өссө сьытытын
көрдөрбүтэ.

Николай Леонидович
байэтин ахтытыгар су-
руйбута: «Саха үлүүһү-
гар олорон мин биһир-
дыраанысса таһыттан су-
рун туттутум. Сурук
илин баттаһына билбэт
кыһын тигээ, ол эрэри
буолаа — Надежда Кон-
стантиновна тигээ. Сурук
туох да номоҕо суога.
Хизическай чинчийин
атын түмүү уонна кини
мизэ» итиннэ мингин
ноҕу атын табаарыстар-
га иһитиннэрэр сонуну-
рын биэрбитэ. Суруйсуу
сааламыта уонна На-
дежда Константиновна
мизэ итиннэ мингин
ноҕу сьылкада бүтүннүү-
түгэр мөлдү ол кэниэ-
ри революционнай дьы-
лаалары билиһиннэрэ оло-
рбута».

Редакционнай үлэ
итэриһэ уонка партийнай
охсунуу дьиргээһинэ Ни-
колай Леонидович Якут-
скайга киирэрин мөһүбэ-
рэ. П. Н. Сокольников
онон сьибээстэн Анна
Ивановна тигээ маады-
рынан итиннэ хроника-
кай сьүһүк ревматизмаа-
дынан Якутскайга оло-
ро наадалаах дьээн мөһ-
раапка биэрбитэ. 1905
сыл саралаһытыгар Ме-
шеровтар Чурапчытын
быһаалааһыттарэ.

Кинилэр Чурапчыга
баара-суога уонка ый
олорбуттара. Ити сүткэн
сөхкөтөөх биһархай үлэ
онук кылаас кэниэ оңо-
һуллубута. Ол эрэри Ни-
колай Леонидович манна
тутта сьылдыбыт мас
урууһунатын, олоро сьыл-
дыбыт дьэтин хаһайы-
нын кытта түһүспүт хаар-
тыскантан, оҕустаах саха
хаартыскантан, саха бы-
һыан олус күндүтүн санаан
олуор дьэри уура сьылды-
быта. Оттон билиги инин
олоро сьылдыбыт дьэти-
гэр ытыктаан нөрүөн нө-
гүһэбит.

И. ОКОЕВОВ.

Литературнай МУНУК

Билсин: эдэр автор Егор БАРАШКОВ

Эн тохтоо, барыма

Тобоноттик күлэ-үөрэ,
Аһар суолу сураһыма.
Тохтоон аас биһинэ —
Уйгулаах быһан ыһыахха.
Оччолуна үөрэмни
Эбэрдэлээн ыһыахыма,
Оһуор-дьинти тыһынан
Оһуохайдаан ойуоһум.
Ыраах саады одуулаһа,
Варар суолу ыһытыма,
Тохтоон аас бу манна
Ойор күннээх алааска.
Оччолуна сурахтар
Алаас алгыс ыһыага
Сөһүө этэ күн буолан.
Сырдым,
кэрэ ырыа буолан.

Суугунаа, аар хатын

Сөбүрдэх суугуна,
Сөгөрүм сунума
Синкэрдикти сикаттиһэн
Сипсидан нэлэһнэр
Аар хатын аныгар

Дорообо, сага күн

Урун-туун
Урун-көмүс суорданын
Урдубар бүрүһэ тардан
Умүөрүн турда.
Иһийдэ.
Оттон сарсыарда
Сарданата улам сырдаан,
Сарыал көмүс суорданын
Сыһыа үөһэ, өрө тарда,
Сага күнү, саргы күнү
Сыһыанньыла санаан
Саһарбатын өрө үттө.
Сандаарытта,
Угүс үтүө
Үлэһит дьоннорбор
Үлэ күнүн
Үөрүүтүн үлэстэ,
Үрүйдүү уонна
Сага күн, саргы күн
Дорообо, сага күн!
Дорообо, үтүө күн!
Дорообо,
мин мааны киһим
Эрдэһит үлэһит киһим!

Сыа хаарым

Хотугу кыраайым
Туус маһан тулаага,
Сырыһар кыраайым —
Сыа хаарым, дорообо.
Сэһэртээ дуу, наһыл хаар,
Урун көмүс суругун
Үтүө ыра сонунун!
Күүтэр ону мин дойдум
Уонна мизэх эн ыллаар
Ого саһын туһунан,
Иһэм билин ырыатын,
Суолбар эппит алгыһын.

Айылҕа абылаҥа УЛУУ КЭРЭНИ КӨРӨН

Ойуур тыа иннинэн сүү-
рэр ыллык суол устуу
иһэбин уонна күөх лабаа-
ларыннан дьибирдэһэн
кэлбэт уйту сайыттан үө-
рэбин. Айылҕанын сово-
тохсуйа ылар үчүгэй да-
баны Дууһаҥ. Бүтэйдик
сырдым, ханым эрэ би-
либэт үөрүү сүрэххин то-
лорор. Баар, ол тулан
бүтүүһа сикирилин чэлги-
һэрттэн, күөх куруһуба-
нан бүрүмжүттүтэн буо-
луо. От-мас, атарэ дьыта,
хамсы-хамсы тыһалар,
Ким эрэ сорууһан ыһан нэ-
биситинин, көмүс нур-
туһунан бастыһааларын
күөрэччэ көтөдөн турал-
лар. Көмүс сапка куру-
стаал оҕуруолары тигээ
кэбиспит курдук, дьыны-
нас куолаһынан күөрэгэй
кыһар үрдүк халлаантан
сайын кэлбитин уруйдуур.

Сайынны бастаан ку-
лаастан иһийбит күөлтөн,
ичигэс иһир тыалтан кэлэр
сүтүрү сайа охсон
кирэр. Көтөн тырыһы-
һар чыгыһахтар, сандаар
-маһан нургуһуннар Сир
кэрэтин туһунан кэбисир-
гэ, кини муудараһын этэ-
тэ дьыһалар.

Билиги маһы хас-хас
төгүл нөрүтүт буолуой,
ол эрэри хас сырыы ах-
сын сагалыы үөрөбүт, бү-
гүн эрэ көрбүтүү не сү-
рэхтин кэрэхсичит.

Кинилин биһирэ буол-
лахтыына, соботохсуйуу
түһүтүн билбэллэит. Бу
улуу кэрэни барытын ми-
ти тыһынан ойуулаан этэр
кыһары суох, аһайбат
буолар, аһа турар кы-
һыт эмээ суох.

М. ТИМОФЕЕВА.

Оно тугу билбитин,
чинчийбитин бэлиэтэһэн
иһэр. Араас көрүгнээх
схемалары, диаграммала-
ры оңоруур. Дневниктэр
сыл ахсын хомуллан ка-
бинеттарга эбэтэр музей-
га ууруллан иһэхтээхтэр.
Предметтик учууталлар
соруудахтары толорууга
карточкалары оңороллоро
ордук буолуо.

Экологическай ыллык-
тары оңорууга элбэх
опыты Литва, Эсто-
ния, Латвия, Москоскай
уобалас, о. д. а. оркуола-
ларын үлэлэрин үөртөн
булуохха сөп. Билиги Сы-
лан орто оркуолатыгар
экологическай ыллыкты
отделение Ойбон Куел дьээн
ферматтан саалаан
Сыһаһалааха Слоновскай
пайматинныгар твар-
диһит, Барыта 6-7 кы-
лаас тэриллээ. Бу мар-
шрутка ыһыахтыыр сир
кирара орду үчүгэй.
Итиннэ олоҕуран оҕолор-
го нөрүтүт, тарут-уе
оһонһууларын, үтэстэрин,
о. д. а. көпсөөһүн.

Е. МАКАРОВ,
старшай учуутал.